

FRANO MAŠKOVIĆ

glumac

Kazalište je moj pješčanik. Sve je dopušteno i posljedice su dobrodošle

Kazalište bi trebalo biti pomaknuto ogledalo društva u kojem živimo i svako kazalište je apsolutno politično. Svako, radilo se o dječjem kazalištu ili o kazalištu za odrasle, da ga tako nazovem, mora progovarati o trenutku u kojem živimo. To je glavna zadaća kazališta

RAZGOVARAO **BORIS VLAŠIĆ** | SNIMIO **DARKO TOMAŠ CROPIX**

Frano Mašković priprema glavnu ulogu u novoj ZKM-ovoj predstavi "Drama bez naslova", koju režira Paolo Magelli. A ZKM je nedavno postavio predstavu "Mala povijest nejednakosti", u kojoj je Mašković također noseći glumac. Gotovo u svakoj predstavi ima važne uloge, ali on je od onih glumaca koji se uz rad u ZKM-u pojavljuju i na scenama kazališnih grupa jer se, očito, iskušava u najraznovrsnijim ulogama. No, ne živi samo u kazališnom svijetu, jako je svjestan okruženja u kojem se nalazimo i stoga i kao glumac sudjeluje u definiranju i demistificiranju pojava u društvu. Tako se i dogodilo da se tijekom intervjua stalno referirao na svakodnevne izazove s kojima se suočavamo.

■ **Kako ti je s Magellijem? Imaš glavnu ulogu u predstavi?**

- Neki dan smo brojali, ovdje nam je, ja mislim, osma predstava koju radimo zajedno.

Poznajemo se u nulu, on zna sve moje mane i prednosti, ja sve njegove pred-

nosti. Zbilja je sjajan, on je vizionar, mađioničar kazališta koji je napravio toliko toga da je svaki rad s njim kao neki mali masterclass glume i divno mi je da je još uvijek toliko svjež, zabavan, toliko šaljiv da u svemu nađe nešto lijepo. A radimo Platonova koji u svemu vidi sve crno. Međutim, radi se o Čehovu koji je u svoj toj tuzi i crticama nekog realnog života jedan iznimno humorističan pisac, tako da je to veselje. Radimo "Dramu bez naslova", ili "Platonova", koja je za današnje vrijeme

koje je toliko puno depresije, neke tuge, psihičkih devijacija jako točan komad.

■ **Kako se pripremaš?**

- Prvo me uhvati panični napad kad vidim količinu posla koja se treba napraviti. Onda udahneš pa ideš od rečenice do rečenice, od situacije do situacije. Najbitnije je da taj tekst prožvačeš što bolje, da su ti jasne sve situacije u koje ulaziš.

■ **Kada si zadovoljan?**

- Nikad nisam sto posto zadovoljan. Uvijek ima ono, "ovo je moglo bolje", ali u momentu kad se zaboravim na sceni, kad zaboravim na Frana i u očima

preko puta mene, u pogledu kolege prepoznajem da smo "uboli", da smo ▶

30|04|2025 GLOBUS 57

u točnoj temperaturi, da smo pogodili scenu i kad krene ta suigra, e tada nema ništa ljepše. Nekad se to dogodi na probi, nekad na izvedbi, nekad u ponavljanju teksta u garderobi, ali taj moment je najbolje u kazalištu.

■ **Što si naučio iz "Male povijesti ne-jednakosti", predstave koja je nedavno postavljena u ZKM-u?**

- Shvatio sam da sam privilegiraniiji nego što sam mislio, iako mislim da imam, statistički, običan život. Napravili smo prikaz dva stoljeća. Kad shvatiš da jedan posto ljudi drži 50 ili 60 posto cjelokupnog bogatstva na zemlji i da ta privilegija koju imaš, da nisi na rubu, nije zagarantirana. Jako lako posrneš i sve izgubiš. Činjenica te nepromjenjivosti kapitala koji je u 90 posto slučajeva u istim rukama je nešto zastrašujuće. Sjajne su reakcije publike, posebno starije, koja kaže "prošetali ste me kroz moj život". Ono, tipa što je bilo 50-ih pa ta genijalna 1968. godina, koja je mirisala na zbilja istinsku promjenu paradigme u svijetu, a koju je opet taj jedan ili dva posto ljudi koji drži svu lovu uspio nekako zaobići i prevariti, to je nevjerojatno. Da ne govorim o zahtjevnosti predstave u kojoj nas ima šesnaest i svatko ima najmanje deset do dvanaest promjena kostima i po tri-četiri promjene lika. Tu je ta kazališna vještina došla do izražaja, da se ne ponavljam petstoti put, to zajedništvo, ta ljubav ansambla ZKM-a prema kazalištu.

■ **Radite zanimljive stvari, kako je bilo raditi Eichmanna?**

- Fascinantno. Jernej Lorenzi, definitivno jedan od najvećih europskih režisera, koji se uhvatio teme Holokausta na jedan poseban način, kroz Eichmanna. Kroz odnos oca i sinova i pitanja trebaju li sinovi nositi grijeh očeva i djedova. Vrlo mudro smo krenuli iz jednog pripovjedačkog kazališta gdje mi sjedimo za stolom i pripovijedamo, zapravo, pričamo priču nakon čega se vrlo brzo vraćamo bazi kazališta, pričanju priča. Preko Eichmanna do Artukovića i od Artukovića do nas samih, Lorenzi je napravio jednu impresivnu, katarzičnu predstavu.

* **Postavio si to filozofsko pitanje okova predaka, staraca. Koliko to nosimo?**

- Nosimo, a nismo ni svjesni koliko tog tereta roditelja, djedova, pradjedova nosimo na sebi. Pa pogledajte samo Nje-

mačku, zašto bi ta djeca danas osjećala krivnju zbog Drugog svjetskog rata i zločina Njemačke? Međutim, kad razgovarate s mladima, vidite koliko ta krivnja postoji, a ne bi je trebalo biti. Možda se na valu

Mislim da je naš zadatak odgojiti sinove da budu džentlmeni, pravi ljudi, a ne odgajati kćeri da budu zatvorene, sputane ili pristojne po uzusima društva u kojem žive. To je suludo. To je tema kojom se moramo baviti, kojim se kazalište i film, umjetnost mora baviti

u kojem živimo i svako kazalište je apsolutno politično. Svako, radilo se o dječjem kazalištu ili o kazalištu za odrasle, da ga tako nazovem, mora progovarati o trenutku u kojem živimo. To je glavna zadaća kazališta.

■ **Kad govorimo o angažiranosti kazališta, radiš i projekte izvan ZKM-a, s Arterarijem si napravio predstavu.**

- U Arterariju, s Romanom Nikolićem i Anitom Matić Delić, napravili smo predstavu "Na dnu mora postoje neki svjetovi", koja se referira na Medeju, a predstava je potaknuta brojem čedomorstava u Hrvatskoj. Važno je da se raspravlja o toj temi. Mi smo u 21. stoljeću i još uvijek raspravljamo o tome treba li nam Istanbulska konvencija i tučemo se oko ideje treba li femicid uvesti kao zasebno kazneno djelo. A istodobno je zastrašujuće koliki je broj žena u Hrvatskoj ubijen od strane mladića, muževa, partnera. To je strašno. Mi još uvijek, u 21. stoljeću, moramo odgajati kćeri da noću ne idu same, da se ne oblače kako bi se željele oblačiti ili da se ne ponašaju kako bi se željele ponašati jer bi to moglo isprovocirati nekog muškarca. Odgajamo ih tako iz straha, i to je užasno. Mislim da je naš zadatak odgojiti sinove da budu džentlmeni, pravi ljudi, a ne odgajati kćeri da budu zatvorene, sputane ili pristojne po uzusima društva u kojem žive. To je suludo. To je tema kojom se moramo baviti, kojim se kazalište i film, umjetnost mora baviti.

■ **Koliko vidiš taj konzervativizam, ustvari primitivizam oko sebe?**

- To vidam svakodnevno: na to ukazuje već sama činjenica da moje kolegice, koje rade potpuno isti posao, nisu plaćene jednako. Marginalizira ih se. Evo, sad se nešto u posljednjih šest ili sedam

Veliki Umberto Eco je rekao da nikad nećemo čuti političare ili neke ljude na važnim pozicijama da govore o ljubavi, osim kada je spominju kao floskulu. Njima odgovara mržnja, jer ljubav je dosadna, ljubav je sladunjava i bez veze, a mržnja je nešto što je, onako, muški, "s mudima", što nas karakterizira kao naciju, kao neke velike heroje. I tu je veliki problem društva

godina promijenilo nabolje, ali tretirati žene u filmovima i predstavama samo kao predmete ili u funkciji nekog nakita ili privjeska muškarcu koji je dominantan, to su stvari protiv kojih se treba boriti, jer smo apsolutno ravnopravni. Genijalna je stvar kad se dodjeljuju nagrade, to je Chris Rock na jednoj dodjeli nagrada izgovorio: "Koji je uopće smisao dijeljenja kategorija na mušku i žensku ulogu, mi smo ista kategorija, bavimo se istim pozivom?" To znači da bismo trebali biti jednaki i po količini uloga i po načinu plaćanja, i to što mi danas u Hrvatskoj nemamo naknadu za stvari koje snimamo i koje radimo, da nam se ne plaćaju tantijemi na odigrane serije, da u ugovorima potpisujemo da se odričemo apsolutno svih prava, to je nedopustivo, a žene u svemu tome lošije stoje. To je van svih zakona. Tu se opet vraćam na te nejednakosti.

Ja sam odrastao u čistom matrijarhatu, muškarci su bili pomorci i ja sam odrastao s bakom, majkom i dvije sestre. Dakle ja sam u toj porodici uvijek bio donji, jer ženski glas je bio jači od našeg, mi smo se tu držali stameno, ali meni je kristalno jasno kako bi trebalo biti. Zašto ženama ne dati puno više prilika? Veliki Umberto Eco je rekao da nikad nećemo čuti političare ili neke ljude na važnim pozicijama da govore o ljubavi, osim kada je spominju kao floskulu. Njima odgovara mržnja, jer ljubav je dosadna, ljubav je sladunjava i bez veze, a mržnja je nešto što je, onako, muški, "s mudima", što nas karakterizira

kao naciju, kao neke velike heroje. I tu je veliki problem društva.

Ja bih kao predmet u školi uveo empatiju, sa svim umjetnostima, glazbom, slikarstvom, dramom, literaturom, tipa da se održavaju satovi razredne zajednice na kojima se priča o empatiji. U, recimo, generaciji moje djece je urnebesno čudno kad ti netko pridržuje vrata, kad ti pridržuje kaput, stolicu, a meni je to bilo najnormalnija stvar. Iako, nije pravedno ni napadati školstvo jer postoje predivni profesori, učitelji kojima se, nažalost, ne daje prilika da rade svoj posao. Da ne spominjem taj teret izvrsnosti koji smo nametnuli mladima. Dario Harjaček je napravio divnu predstavu u Žar ptici koja se zove "5.0", govori baš o tome. Nije dobro za društvo i ne mogu svi biti izvrsni, moraš uvijek imat nekoga tko podiže letvicu. Uvijek je dobro raditi s nekim koji je bolji od tebe, od kojega ćeš nešto naučiti. Glupo je raditi s nekim tko je lošiji od tebe i biti sretan s time.

■ **Koliko se upoznaješ kad radiš predstavu?**

- Moraš biti hrabar. Pa, znaš, za kopati po sebi treba i hrabrosti i ludosti. Najveći je strah kopati po sebi. Što ako iskopaš nešto što ti se ne sviđa? A iskopat ćeš sigurno nešto takvo. Ali, lijepo je kopati po sebi, tražiti od najtamnije do najsvjetlije točke. Ustvari je zapanjujuća stvar da u najdeficitarnija zanimanja u Hrvatskoj spadaju psiholozi, dječji psiholozi i psihijatri. To je porazno. To je porazno, ali apeliram na sve da si pomognu na taj način. Jer recimo moja prababa i moj pradjed sigurno nisu mogli pričati o problemima menopauze, postporođajne depresije. Nisu mogli pričati o svojim psihičkim problemima.

■ **Nisu mogli pričati ni o muškoj postporođajnoj depresiji.**

- Točno, muške postporođajne depresije, muške menopauze, ako se to tako može nazvati. Mi smo danas puno otvoreniji za razgovor o tome. A opet imam osjećaj da su oni prije stotinu godina živjeli puno lagodnije i mirnije od nas. Jer sama činjenica da mogu uzeti mobitel i u deset minuta dobiti toliko informacija koliko moj pradjed nije dobio u cijelom životu mora opterećivati. Kako da te to ne optereti ili stavi u neku lošu poziciju, da ne budeš anksiozan, depresivan ili, u najmanju ruku, bar malo tužan? Ali ja sam nekako potpuno kontra toga, mislim da je život lijep, da su ljudi bazično dobri.

KULTURA

Pritom ne gledam svijet kroz ružičaste naočale, nego istinski vjerujem da će svatko kome se pruži prilika da učini nešto lijepo to i napraviti.

■ **Radio si i izvan Hrvatske, kako je raditi vani? Kako je bilo u Antwerpenu?**

- U Antwerpenu mi je bilo super, ali to je open market. To je tržište na kojem se ti pojaviš, odradiš audiciju, budeš primljen, ti si plaćen ta tri mjeseca ili dva mjeseca koliko radiš predstavu i plaćen si po svakoj predstavi. Ali nakon što se predstava ugasi, ti si opet na otvorenom tržištu. S te strane obožavam i duboko cijenim cijeli ovaj naš sustav ansambala i financiranja kazališta kakav postoji. ZKM ne bi bio ZKM da generacije prije nas nisu odradile zadivljujući posao neke posvećenosti zajedništvu i stvaranju kazališta koje nas se tiče. Ne bi

to bila ni Gavela, ni HNK, ni Kerempuh da prijašnje generacije nisu to stvarale. U tom smislu jako podržavam ansamble i rast u ansamblu. Nekad zna biti i teško igrati uvijek s jednim te istim ljudima. Onda bježiš u eksperimente kao što je Arterarij, Moruzgva, Masa Dance Company, u kojem sam s Aleksandrom Madsen napravio jednu plesnu predstavu. To znači da sam tražio gdje si "tanak" i gdje bi mogao biti bolji. Bila mi je smiješna pomisao plesati dok me Aleksandra nije pozvala i rekla da bi radila plesnu predstavu sa mnom.

■ **Kakav si plesač?**

- Nisam dobar, ali se trudim. To je taj omjer velikih brojeva. Kao "ubost ćeš" jedan put. Htio sam se okušati. Znatiželjan sam strašno, po pitanju života, a pogotovo po pitanju kazališta.

■ **Ti se igraš u kazalištu?**

- Da, kazalište je moj pješčanik. Sve je dopušteno i posljedice su dobrodošle. Netko će napisati lošu kritiku, pa što? Djelovat će malo na moj ego, ali ego moraš riješiti do tridesete godine života. Zato je gluma izuzetna jer do zadnjeg udaha radiš na sebi.

■ **Je li svaki izlazak na scenu novi doživljaj?**

- Ja volim da bude takav. Iako, jesam tremaš i mislim da moraš biti siguran u posao koji si napravio, u probe koje si odradio. Ali, tu je i najdivnija stvar, kada se zaboraviš, zakoračiš i udeš u neki potpuno izmaštani svijet koji si stvorio s kolegama i redateljem. To je svijet u kojem živiš i on je u tom trenutku jedini i najstvarniji moguć. To je privilegija i odgovornost. ■

Netko će napisati lošu kritiku, pa što? Djelovat će malo na moj ego, ali ego moraš riješiti do tridesete godine života. Zato je gluma izuzetna jer do zadnjeg udaha radiš na sebi